

North
University
Centre
of Baia Mare

KEY ISSUES
OF SOCIAL SCIENCES:
PROSPECTS
FOR THE DEVELOPMENT
OF UKRAINE
AND EU COUNTRIES

INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
AND PRACTICAL
CONFERENCE

Romania, Baia Mare
June 28–29, 2019

International scientific and practical conference «Key issues of social sciences: prospects for the development of Ukraine and EU countries» : Conference proceedings, June 28–29, 2019. Baia Mare : Izdevniecība «Baltija Publishing», 132 pages.

HEAD OF ORGANISING COMMITTEE

Ioan-Mircea FĂRCAȘ – Dean of the Faculty of Letters,
North University Centre of Baia Mare.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

RELEVANT ISSUES OF PHILOSOPHICAL SCIENCES

Дослідження взаємодії права і культури в концепції К. Гірца Брагіна Т. М., Білик О. М.	6
Про три витoki філософії екзистенціалізму Бурій А. Р.	10
Місце етнології релігії у структурі релігієзнавства України, Росії та Чехії Горбань Р. А.	14
Академічна добросесність: сучасний стан та перспективи розвитку Кравченко О. П.	18
Loneliness of men and women in the conditions of existential-anthropological crisis Malimon V. I.	22
Концепція діастазу Карла Барта Стрелкова Ю. О.	26

RELEVANT ISSUES OF SOCIOLOGICAL SCIENCES

Модернізація сучасного українського суспільства: специфіка, етапи, перспективи Гончарук О. С., Сапелкін Ю. В.	28
Поняття «народ» та «інші» в доктринах лівого та правого популізму Литовченко К. Г.	31
Инновационные модели трансформации социодинамики коммуникаций современного общества Моргун Е. А.	34
Соціальні аспекти мобінгу Орос О. Б.	38
Економічна модернізація суспільства: український вимір Пилипенко В. Є., Чепурко Г. І.	41
Рефлексивность управления как условие успеха преобразований Шедяков В. Е.	44

RELEVANT ISSUES OF HISTORICAL SCIENCES

The influence of Ukrainian political elite on social and political life of Galichians of the end of the XIX – the beginning of XX centuries Sheremeta O. M., Vanovska I. M., Dubinchenko Y. M.	48
---	----

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ МОБІНГУ

Орос О. Б.

*кандидат соціологічних наук,
старший викладач кафедри психології
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна*

У 2018 році в Україні прийнято закон, який передбачає покарання за булінг та мобінг. Таким чином ми отримали державний важіль впливу на осіб, які демонструють насильство системно. До цього часу основними інструментами впливу на таких дітей були тільки соціальні: осуд, ганьба, реакція батьків та педагогів. Ми прагнемо захистити дітей від злушань і завадити ситуації, в якій дитина сама стає кривдником. Проте наблизитися до цього завдання можна тільки пояснивши механізми масового злушання – мобінгу. Мобінг – це негативна комунікативна дія насильницького характеру суб'єкта (або суб'єктів) мобінгу по відношенню до об'єкта мобінгу (жертви) насильницького характеру, що триває протягом певного часу.

Дослідженням мобінгу цікавилось ряд зарубіжних та вітчизняних науковців: Х. Лейман, Х. Хайнеман, В. Ефроінсон, Д. Олвеус, Л. Розе-Краснор, Е. Руланн, Ф. Алзакер, П. Сміт, А. Баумгартнер, Г. Гіні, О. Корабльова, О. Качмар, М. Юніна, О. Смух та ін.

Вперше цікавість до проблеми мобінгу виявили саме у скандинавських країнах. Теорія П. Хайнемана базується на предстваленні структури мобінгу через систему кривдник – жертва [1]. Теорія А. Пікаса ґрунтується на аналогії процесу мобінгу в групі з ліхтарним стовпом, який розхитується [2]. Д. Олвеус представив ймовірність виникнення мобінгу через варіанти комплектації класу, серед яких можуть бути різні варіації: немає потенційних жертв; є потенційна жертва; є потенційний переслідувач; нема потенційного переслідувача. Теорія Д. Олвеуса складається з системи елементів, які тісно пов'язані між собою: значимі фактори мобінгу (сім'я, зовнішні і внутрішні фактори навчання у школі), комбінація взаємодії потенційних жертв та потенційних переслідувачів, а також мобінг як процес [3]. На більш структуровану систему взаємодії вказує аналіз мобінгу представлений Е. Руланном, яка включає процес взаємодії між переслідувачем, жертвою і спостерігачами, вплив сімей учнів, специфіка взаємовідносин у класі, що включає кількість учнів, їх особистісні характеристики, особливості спілкування між ними, ефективність навчання, цінності. В структуру аналізу мобінгу також включено вчителя, який взаємодіє, в свою чергу, з колективом та керівництвом школи. Вплив суспільства в схемі вченого зображено згори та інтерпретовано як контекст мобінгу [4].

Соціальні аспекти мобінгу намагалися з'ясувати дослідники П.К. Сміт, Е. Роланд, Д. Олвеус. У. Бронфенбреннер та інші. Ключову роль, на думку

Е. Руланна, відіграють принципи, цінності та соціальні норми, які виробляє суспільство і транслують основні соціальні інститути. Потенційний кривдник з комплексом особистісних характеристик, постає в системі координат заданих суспільством, які заломлюються у його свідомості. У соціальній системі, де домінування і влада є найбільш вагомими цінностями, негласно дозволено застосовувати насильство. У найскладнішій ситуації опиняються діти, які не мають власного соціального статусу, а тільки проєктують статус батьків. У них недостатньо ресурсу для реалізації основних соціальних задач. Найдоступнішими способами зайняти бажаний щабель в ієрархії групи: покращити свої власні соціальні показники за рахунок праці (покращити успішність, спортивні досягнення, унікальні навички та вміння) або знецінити показники когось в групі (жертви). Другий шлях простіший, найбільш доступний і очевидний. Причому саме мобінг, як групове знушання, виявляється універсальним інструментом самоствердження та покращення свого становища в групі. Значущою характеристикою жертви завжди виступає її відмінність від решти групи. Причому ця відмінність не обов'язково буде негативною (дивна зовнішність, бідність, дефекти когнітивної сфери...), вона може виділяти жертву за рахунок її переваг над іншими (багатство, успіхи у навчанні, зовнішня привабливість). При цьому відомо, що мобінг триває довше і буде інтенсивнішим, якщо жертва не опиратиметься цьому процесу. Процес мобінгу передбачає масове цькування, тобто переслідувачів зазвичай 2–3. За даними досліджень, саме ця кількість кривдників зустрічається найчастіше, адже це запускає процес знеособлення кривдника і колективної відповідальності з одного боку, а з іншого не позбавляє ореолу привілейованої, ексклюзивної позиції лідера процесу.

За результатами опитування у межах проєкту U-Report UNICEF з використанням мобільних телефонів (sms) та соціальних мереж, понад 90% респондентів вказали, що мобінг є розповсюдженою проблемою у їхньому оточенні, а приблизно дві третини учасників опитування безпосередньо стикалися з ним [5]. На початку 2019 року нами проведено опитування серед учнів 8–9 класів, в якому взяло участь 120 респондентів. Приголомшили результати, згідно з якими на питання «Чи проявляли ви насильство по відношенню до інших та використовували образу, лайку, звинувачення; кепкували та придумували смішні прізвиська» 69% респондентів дали ствердну відповідь. При цьому 50% підлітків відповіли, що мешкають в сім'ях де немає конфліктів. 30% зазначили, що конфлікти в родині не частіше, ніж один-два рази на місяць. Щодо професійної зайнятості батька опитаних, ми виявили, що в більшості випадків це приватний підприємець (40%), на заробітках (20%) та на заводі (30%). Щодо зайнятості матері, то ситуація наступна: приватний підприємець 30%, домогосподарка (10%), фабрика (40%), працівник освітнього закладу (20%). Цікавим є факт, що дівчатам на кишенькові витрати батьки виділяють більше грошей ніж хлопцям. При цьому більшість респондентів зазначили, що їм не вистачає

кишенькових грошей. При цьому виявлено зв'язок з схильністю до насильницької поведінки та кількістю кишенькових грошей: схильні до цюкування як ті в кого найбільше грошей, так і ті в кого їх найменше. Опрацювавши результати за методикою «Самооцінка психічних станів Айзенка, ми виявили високі показники фрустрації у 70% учнів. В результаті проведеної після тестування бесіди ми довідались, що у підлітків ціла низка незадоволених нагальних потреб, які і можуть привести до фрустрації. Високий рівень ригідності виявлено у 80% респондентів, високий рівень агресивності у 63% респондентів.

Результати опитування засвідчують, що серед сучасних підлітків мобінг – це широко розповсюджена проблема, яка вимагає розуміння та подальших наукових розвідок. Соціальні аспекти формування та відтворення процесу мобінгу відіграють ключову роль. На виникнення, тривалість, інтенсивність та спосіб мобінгу в першу чергу впливають цінності, норми, сімейні обставини, специфіка організації класної роботи та позашкільного дозвілля. Тільки комплексний системний підхід та аналіз механізмів мобінгу здатні наблизитися до розробки ефективних превентивних програм.

Література:

1. Heinemann P.P. Mobbing – Gruppvåld bland barn och vuxna. Natur och kultur. Stockholm, 1972. P. 78.
2. Pikaas A. Slik stopper vi mobbing, Oslo: Gyldendal. 1976. 124 p.
3. Olweus, D. Mobbing – vad vi vet och vad vi kan göra. Stockholm: Liber, 1986.
4. Руланн Э. Как остановить травлю в школе: Психология моббинга. Пер. с норв. М.: Генезис, 2012. С. 119.
5. Корабльова О.О. Профілактика мобінгу в шкільному середовищі у контексті діяльності UNICEF в Україні. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», № (1) 18. С. 130–132. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2018_1_32.

кишенькових грошей. При цьому виявлено зв'язок з схильністю до насильницької поведінки та кількістю кишенькових грошей: схильні до цюкування як ті в кого найбільше грошей, так і ті в кого їх найменше. Опрацювавши результати за методикою «Самооцінка психічних станів Айзенка, ми виявили високі показники фрустрації у 70% учнів. В результаті проведеної після тестування бесіди ми довідалися, що у підлітків ціла низка незадоволених нагальних потреб, які і можуть привести до фрустрації. Високий рівень ригідності виявлено у 80% респондентів, високий рівень агресивності у 63% респондентів.

Результати опитування засвідчують, що серед сучасних підлітків мобінг – це широко розповсюджена проблема, яка вимагає розуміння та подальших наукових розвідок. Соціальні аспекти формування та відтворення процесу мобінгу відіграють ключову роль. На виникнення, тривалість, інтенсивність та спосіб мобінгу в першу чергу впливають цінності, норми, сімейні обставини, специфіка організації класної роботи та позашкільного дозвілля. Тільки комплексний системний підхід та аналіз механізмів мобінгу здатні наблизитися до розробки ефективних превентивних програм.

Література:

1. Heinemann P.P. Mobbing – Gruppvåld bland barn och vuxna. Natur och kultur. Stockholm, 1972. P. 78.
2. Pikaas A. Slik stopper vi mobbing, Oslo: Gyldendal. 1976. 124 p.
3. Olweus, D. Mobbing – vad vi vet och vad vi kan göra. Stockholm: Liber, 1986.
4. Руланн Э. Как остановить травлю в школе: Психология моббинга. Пер. с норв. М.: Генезис, 2012. С. 119.
5. Корабльова О.О. Профілактика мобінгу в шкільному середовищі у контексті діяльності UNISEF в Україні. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», № (1) 18. С. 130–132. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2018_1_32.